

ביאורים

בסוף המאמר הקודם טיים המלך בבקשה שהחבר יסביר את שמות הקב"ה. החבר, בסימנים הראשונים של מאמר זה מרחיב בביאור השמות. למה הסוגיה הזו חשובה כל כך? למה השמות השונים של הקב"ה מעניינים את המלך? המלך רוצה להיפגש עם ריבונו של עולם. אך אין יכולת להיפגש עם הקב"ה בכבודו ובעצמו. הדבר דומה למפגש של אדם עם חברו. אי אפשר להיפגש עם נשמתו של החבר, אפשר להיפגש רק עם הגילויים החיצוניים שלו, עם ההתנהגות שלו, עם הבעת פניו, ועם מעשיו ודיבוריו. רק כך נפגשים עם חבר. החבר גם נראה אחרת במקומות שונים. האישיות שלו מתגלה בגווני אחרים במקומות שונים. בעבודה הוא מורה בבית ספר. בבית הוא אבא לילדיו ואח לאחיו. אולי הוא גם משמש כמתנדב במד"א. בכל מקום הוא נראה אחרת ונקרא בשם אחר. השם הזה מגלה חלק מאישיותו. כשילדו קורא לו 'אבא' הוא מבטא חלק ממהותו. כשכיתה קוראים לו 'המורה' זהו עוד גילוי של אישיותו. הדבר דומה לקב"ה. אנחנו פוגשים אותו דרך התגלותו במציאות, והוא נקרא בשמות שונים לפי התגלותו אלינו, אבל הוא אחד ויחיד.

השם 'אלוהים' - משמעותו שהקב"ה שולט על כל הכוחות בעולם. האש והמים, הצונאמי ורעידת האדמה, החום והקור, כל אלו נתונים לשליטתו. הוא זה שמנווט את כולם. כולם שליחו ומשרתיו. פירוש המילה אינו 'ריבוי כוחות' (הרי אמונה בריבוי כוחות היא עבודה זרה), אלא 'הקב"ה הוא מקור כל הכוחות' (ולכן אין לומר 'אלוהים אדירים' שמשמעותו הרבה אלוהים, אלא 'אלוהים אדיר').

השם המיוחד של הקב"ה שמבטא באופן הכי מדויק את מהותו (כמובן לפי קליטתנו) הוא השם שנכתב ולא נקרא-יוד הָא וְ הָא. זהו השם הכי מבטא מכיוון שהוא אומר שהקב"ה הוא מעל הזמן ומעל הטבע. הוא לא רק המנהיג של כל המציאות אלא גם השורש האינסופי שלה.

הרחבות

מהות השם א-לוהים

אַלֹהִים תֹּאמַר לְשׁוֹלֵט בְּדָבָר מִה וּמוֹשֵׁל בּוֹ - הרמב"ם הגדיר את המושג אלוהים בדומה לריה"ל: "כי אלהים שם השופטים, "עד האלהים יבא דבר שניהם" ולזה הושאל זה השם למלאכים, ולבורא להיותו שופט על המלאכים" (מורה נבוכים חלק ב פרק ו). ובמקום אחר כתב: "כי שם אלהים משתתף לשם ולמלאכים ולשופטים מנהיגי המדינות, וכבר ביאר אונקלוס הגר עליו השלום והאמת מה שבארו, כי אמרו והייתם כאלהים יודעי טוב ורע, רוצה בו הענין האחרון, אמר ותהון כרברביא (ותהיו כאנשים חשובים)" (מורה נבוכים א, ב).

בדברי ריה"ל ראינו ששם אלוהים הוא תואר, אולם בודאי כשנכתב בהקשר של שם ה', יש בו קדושה וכדברי הגמרא: "אלו הן שמות שאין נמחקין: כגון אל, אלהיך, אלהים, אלהיכם..." [שבועות לה:]. וכך פסק הרמב"ם: "ושבעה שמות הם, השם הנכתב יו"ד ה"א וא"ו ה"א והוא השם המפורש, או הנכתב אדני, ואל, אלוה, ואלהים, ואלהי, ושדי, וצבאות, כל המוחק אפילו אות אחת משבעה אלו לוקה" [יסודי התורה ו, ב].

דבר זה ששם אלוהים הוא שם תואר, מופיע מפורשות בדברי ה'אבן-עזרא' שכתב בפירושו ששם א-לוהים אינו שם עצם אלא שם תואר: "וזה השם איננו שם העצם, רק שם תאר כאשר אפרש".

שאלות לדיון

לפי דברי החבר, מה צריך לכוון כשאומרים "ה' הוא האלוהים" ומדוע אם אומרים בסדר הפוך "אלוהים הוא..." זה עבודה זרה?

יש המבארים שלגויים אין את היכולת לתפוס את אחדות המציאות כמו ישראל. מה דעתך?

מאמר רביעי

משמעות השם 'אלוהים'

א אָמַר הַחֵבֶר: אֱלֹהִים תֹּאמַר לְשׁוֹלֵט בְּדָבָר מִה וּמוֹשֵׁל בּוֹ. יֵשׁ שְׂיֵהִיָּהּ בְּכָל, כְּשִׁרְוֹצִים לֹמֵר בּוֹ מוֹשֵׁל הָעוֹלָם כְּלוּ, וְיֵשׁ שְׂיֵהִיָּהּ בְּחֵלֶק, כְּשִׁרְוֹצִים לֹמֵר בּוֹ כַּח מְכַחֵת הַגְּלָגֶל, או טָבַע מִן הַטְּבָעִים, או מוֹשֵׁל מִבְּנֵי אָדָם. וְאִמְנָם נִבְנָה הַשֵּׁם הַזֶּה בְּלִשׁוֹן רַבִּים, לְפִי הַשְּׂמוּשׁ הַנְּפוּץ שְׂיֵהִיָּהּ נוֹהֵג בֵּין הָאֱמוּנוֹת, שְׂיֵהִיָּהּ לֹאֲחִים לָהֶם צְלָמִים וּמֵאֲמִינִים שֶׁכָּל אֶחָד מֵהֶם מִשְׁפָּן לְכַחֵת גְּלָגְלִיִּים וּמִה שְׂדִימוֹה לָזֶה, וְכָל אֶחָד מֵהֶם אֶצְלָם אֱלוֹהִים, וּלְפִיכָךְ קוֹרְאִים אֶת הַפְּלָל אֱלֹהִים, וְנִשְׁבָּעִים בָּהֶם, וּכְאִלוּ הֵם מוֹשְׁלִים עֲלֵיהֶם. וְהֵם מִתְרַבֵּים בְּרַבּוּי הַכַּחֵת הַמְּנַהֲיָגִים אֶת הַגּוֹף וְהַכַּחֵת הַמְּנַהֲיָגִים אֶת הָעוֹלָם. כִּי הִנֵּה הַכַּחֵת הֵם כְּפוּי לְסִבּוֹת הַתְּנוּעוֹת, כִּי כָל תְּנוּעָה הִיא מִכַּח זִילַת כַּח הַתְּנוּעָה הָאֲחֵרָת, שְׂיֵהִיָּהּ גְלָגֶל הַשְּׂמֶשׁ וְגְלָגֶל הַיָּרֵחַ אֵינָם מְהַלְכִים בְּכַח אֶחָד אֲלָא בְּכַחֵת מִתְחַלְפִים. וְלֹא שְׂעוּ אֶל הַכַּחֵת הָרִאשׁוֹן אֲשֶׁר מְמַנְוּ נְבָעוּ כָל הַכַּחֵת הָאֲלֵה, אִם מִפְּנֵי שֶׁלֹּא הוּדוּ בּוֹ, וְטָעְנוּ כִּי קְבוּץ הַכַּחֵת הָאֲלֵה הוּא שְׂמִכְנִים אוֹתוֹ אֱלוֹהִים, וְשֶׁהַנְּפֶשׁ גַּם כִּן אֵינָה אֲלָא קְבוּץ הַכַּחֵת הַמְּנַהֲיָגִים אֶת הַגּוֹף, או שְׂהוּדוּ בְּאֱלֹהִים אֲךְ הִיא רְחוֹק בְּעֵינֵיהֶם שֶׁתֹּעִיל עֲבוֹדָתוֹ, וְחִשְׁבוּ שֶׁהוּא נֶעְלָה וּמְרוֹמָם מְשִׁיִּדְעֵנוּ, כָּל שְׂפָן שְׂיֵשְׁגִיחַ עֲלֵינוּ, יִתְעַלֶּה ה' מִמֵּאֲמָרָם, וְנִמְצָא שֶׁלֹּא הָיוּ עוֹבְדִים דְּבָר אֶחָד, אֲלָא רַבִּים, קוֹרְאִים אוֹתָם אֱלֹהִים, כְּלָל הַכּוֹלֵל אֶת הַסִּבּוֹת בְּלִי פְרוּט. וְהִזְיִיק וְהִיִּתְרוֹן אֲמָנָם הֵם בְּשֵׁם הַנִּכְתָּב בְּיֹד הָא וְ הָא, יִתְבַּרַךְ וְיִתְרוֹמָם, וְהוּא שֵׁם פְּרָטִי, רֹמְזִים אֵלָיו בְּתַאֲרִים, לֹא בְּמִקּוֹם, מֵאֲחֵר שֶׁלֹּא הִיא נוֹדָע אִם הִיא נִקְרָא אֱלֹהִים בְּאִפְסוֹן כְּלָלִי, וּלְפִיכָךְ נִקְרָא ה' בְּיַחֲוֹד. כְּאִלוּ שֶׁאֵל שׁוֹאֵל: אֵיזֶה אֱלֹהִים הוּא אֲשֶׁר רָאוּי שְׂיִעֲבֹד, הַשְּׂמֶשׁ, או הַיָּרֵחַ, או הַשְּׂמַיִם, או הַמְּזֻלוֹת, או אֶחָד הַכּוֹכְבִים, או הָאֵשׁ, או הַרוּחַ, או הַמְּלַאֲכִים הַרוּחָנִיִּים, או זִילַת זֶה, שְׂיֵהִיָּהּ לְכָל אֶחָד מֵהֶם פְּעֻלָּה וּמְשֻׁלָּה, וְכָל אֶחָד מֵהֶם סִבָּה בְּהִנְיָה וּבְהַפְסָד. וְתִהְיֶה הַתְּשׁוּבָה: ה', כְּאֲמָרָה: כְּלוּ, בְּשֵׁם פְּרָטִי, כְּמוֹ רְאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן, אַחֵר שְׂיִיבֵן מִמֵּלֶת רְאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן אֲמַתֵּת עֲצָמֵיהֶם.

אלהים - שם "אלוהים". **משכן לכוחות גלגליים** - כוחות של הגלגלים (מערכות כוכבים) שוכנים באותו פסל. **את הכלל** - כלל הכוחות המנהיגים את העולם. **מתרבים ברבוי הכחות** - מספרם כמספר הכוחות. **מכח זולת כח** - מכוח מסוים השונה מכוח הפועל תנועה אחרת. **שעו** - פנו. **הכח הראשון** - ה' המנהיג את כל הכוחות. **וטענו כי וכו'** - יש בעולם ריבוי כוחות הנקראים יחד "אלוה" ואין כוח המנהיג את כל הכוחות כולם. **יתעלה ה' ממאמרם** - ה' נעלה יותר מהבנת הפילוסופים בו. **כלל הכולל את הסיבות** - כלל הכוחות שמניעים את הפעולות שבעולם. **רומזים אליו בתארים לא במקום** - מכנים אותו בתארים (כמו: "הגדול", "הגיבור"), אבל לא במקומות ועצמים (כמו: "זה"). **מאחר שלא היה נודע** - מוסב על "הוא שם פרטי". **אמתת עצמיהם** - על מי מדובר.